

Hanna Sroczyńska

Przystąpienie Słowenii, Cypru i Malty do strefy euro - przygotowania i wyzwania

International Journal of Management and Economics 25, 159-175

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Hanna Sroczyńska
Studia doktoranckie

Przystąpienie Słowenii, Cypru i Malty do strefy euro – przygotowania i wyzwania

Wstęp

Przystępując do Unii Europejskiej (UE) 1 maja 2004 r., Słowenia, Cypr i Malta zobowiązały się do wprowadzenia euro i uzyskały członkostwo w Unii Gospodarczej i Walutowej (UGW) ze statusem „państw członkowskich objętych derogacją”. 1 stycznia 2007 r. Słowenia dołączyła do strefy euro jako pierwsza z grupy nowych państw członkowskich UE, a rok później obszar wspólnej waluty rozszerzył się o Cypr i Maltę. 1 stycznia 2009 r. walutę euro przyjęła Słowacja, co oznacza, że obecnie do strefy euro należą szesnaście państw UE.

Niniejsze opracowanie składa się z trzech powiązanych ze sobą części oraz podsumowania. Część pierwsza jest w całości poświęcona omówieniu przygotowań Słowenii, Cypru i Malty do przyjęcia euro, począwszy od etapu przedakcesyjnego, a skończywszy na okresie podwójnego obiegu walut narodowych i euro. W części drugiej na podstawie raportów Komisji Europejskiej i Europejskiego Banku Centralnego (EBC) omówiono stan konwergencji prawnej i ekonomicznej w Słowenii oraz na Cyprze i Malcie. Komisja Europejska i EBC oceniły obowiązujące regulacje prawne i stan gospodarki analizowanych państw pod kątem kryteriów zbieżności określonych w Traktacie ustanawiającym Wspólnotę Europejską. W trzeciej części pracy jest opisany poziom konwergencji realnej Słowenii, Cypru i Malty ze strefą euro. Porównano wartości PKB oraz struktury gospodarek w analizowanych państwach i strefie euro, uwzględniając przy tym wielkość inwestycji oraz sytuację na rynku czynników wytwórczych, które mają wpływ na poziom rozwoju gospodarczego kraju.

Droga Słowenii, Cypru i Malty do euro

Przygotowania Słowenii, Cypru i Malty do członkostwa w UGW rozpoczęły się jeszcze przed przystąpieniem tych krajów do UE. W okresie przedakcesyjnym kraje kandydujące musiały spełnić kryteria kopenhaskie¹. Na płaszczyźnie politycznej określały one stabilność instytucji gwarantujących demokrację, przestrzeganie zasad praworządności i praw człowieka, a także poszanowanie i ochronę praw mniejszości. Kryteria

kopenhaskie odnosiły się również do rozwoju ekonomicznego państw kandydujących do członkostwa w UE, w szczególności oceniały funkcjonowanie gospodarki rynkowej i umiejętność sprostania konkurencji i siłom rynkowym występującym na rynku wspólnotowym. Aby spełnić kryteria kopenhaskie, kraje kandydujące musiały wykazać się także zdolnością do realizacji celów unii politycznej, gospodarczej i walutowej, które wynikały z członkostwa w UE. W okresie poprzedzającym członkostwo w UE Słowenia, Cypr i Malta musiały dostosować prawo krajowe do *acquis communautaire*, także w kwestiach odnoszących się do funkcjonowania UGW. W szczególności chodziło o przepisy określające podstawowy cel polityki pieniężnej oraz regulujące zasady działania banku centralnego i kwestie związane ze swobodnym przepływem kapitału.

Władze Słowenii już na etapie przedakcesyjnym wyrażały poparcie dla możliwie najszybszego przystąpienia ich kraju do strefy euro. W listopadzie 2003 r. bank centralny Słowenii i słoweński rząd przedstawiły wspólny program wejścia do mechanizmu kursowego ERM II i przyjęcia euro. W dokumencie wyrażono opinię, że Słowenia tworzy z ówczesną UGW optymalny obszar walutowy, a stopień rozwoju gospodarki tego kraju pozwala na absorbowanie ewentualnych szoków asymetrycznych. Poza tym stwierdzono, że przystąpienie Słowenii do strefy euro nie będzie miało negatywnego wpływu na efektywną realizację wspólnej polityki monetarnej przez EBC². Władze Słowenii wyrażały przekonanie, że pełnej integracji kraju ze strefą wspólnej waluty sprzyja struktura gospodarki Słowenii, zbliżona do gospodarki obszaru euro. Wspólny program słoweńskiego rządu i banku centralnego przedstawiał harmonogram działań mających doprowadzić do przyjęcia euro na początku 2007 r. W harmonogramie tym zaplanowano, że włączenie słoweńskiego tolara do mechanizmu kursowego ERM II nastąpi do końca 2004 r., a w ciągu kolejnych dwóch lat spełnione zostaną kryteria zbieżności.

Po przystąpieniu do UE, na mocy regulacji prawnych obowiązujących w UGW, Słowenia, Cypr i Malta miały obowiązek koordynowania swojej polityki gospodarczej, unikania nadmiernego deficytu budżetowego, dążenia do spełnienia wszystkich kryteriów konwergencji, a także były zobowiązane do przedkładania okresowych programów konwergencji. Ponadto banki centralne tych państw stały się częścią Europejskiego Systemu Banków Centralnych (ESBC), a ich prezesi zostali członkami Rady Ogólnej EBC. Do czasu przyjęcia euro przez trzy analizowane państwa członkowskie UE realizacja polityki pieniężnej pozostawała w kompetencji ich krajowych banków centralnych.

Na prośbę władz Słowenii 27 czerwca 2004 r. ministrowie reprezentujący państwa członkowskie UE należące do obszaru euro, prezes EBC oraz ministrowie i prezesi banków centralnych z Danii i Słowenii zdecydowali o włączeniu słoweńskiego tolara do ERM II od 28 czerwca 2004 r. Kurs centralny został ustalony na poziomie 1 euro = 239,640 tolara, a dopuszczalny przedział wahań kursu rynkowego w ERM II na +/- 15%³. 29 kwietnia 2005 r. na prośbę władz Cypru i Malty wydano decyzję o włączeniu walut narodowych tych państw do ERM II z dniem 2 maja 2005 r. Kurs centralny liry maltańskiej został ustalony na poziomie 1 euro = 0,429300 liry, a funta cypryjskiego 1 euro = 0,585274 funta przy standardowych paśmie wahań dla obu walut +/- 15%.

W momencie włączenia liry do ERM II, władze Malty zobowiązały się do utrzymywania jej kursu walutowego w stosunku do euro na poziomie kursu centralnego⁴.

Po włączeniu tolara do ERM II słoweński rząd i bank centralny opublikowały w styczniu 2005 r. wspólny program zamiany waluty krajowej na euro⁵. Dokument określał ramy czasowe i aspekty organizacyjne tego procesu, a także przepisy prawne, w których trzeba było dokonać zmian w celu osiągnięcia wymaganej zbieżności z regulacjami prawnymi obowiązującymi w UE. Plan ten był dwukrotnie aktualizowany – w styczniu i październiku 2006 r. Ostatnia wersja tego dokumentu zawierała informacje na temat podwójnego przedstawiania cen przez pierwsze dwa tygodnie 2007 r., przygotowania banków i sektora publicznego do przeprowadzania rozliczeń w euro oraz faktycznego dostarczenia banknotów i monet euro do banków komercyjnych i innych podmiotów gospodarczych. Na Malcie w lipcu 2005 r. powołano narodowy komitet (National Euro Changeover Committee – NECC), który miał za zadanie koordynację działań przygotowujących do wprowadzenia euro. W wyniku konsultacji prowadzonych w ramach tego komitetu oraz z różnymi grupami sektorowymi doszło do powstania wstępnego planu wprowadzenia euro, który został opublikowany w styczniu 2006 r. Sześć miesięcy później plan został zaktualizowany i przedstawiał zarys niezbędnych przygotowań do procesu wymiany liry na euro. Kolejna wersja planu została opublikowana w lutym 2007 r. W końcu ostateczna aktualizacja została przedstawiona w lipcu 2007 r. i stanowiła skonsolidowany przegląd wszystkich aspektów związanych z wprowadzeniem euro⁶. Na Cyprze, jeszcze przed włączeniem funta do ERM II, w grudniu 2004 r. Rada Ministrów przyjęła strukturę organizacyjną i ramy instytucjonalne, regulujące przyjęcie euro. Zostały powołane organy odpowiedzialne za przygotowanie i wprowadzenie strategii przystąpienia Cypru do strefy euro. W niecały rok później, w listopadzie 2005 r. Rada Ministrów podjęła decyzję, że władze Cypru będą dążyć do tego, aby akcesja do strefy euro nastąpiła 1 stycznia 2008 r. W lipcu 2006 r. rząd Cypru przyjął narodowy plan wprowadzenia euro⁷.

Słowenia, Cypr i Malta musiały spełnić kryteria zbieżności prawnej i ekonomicznej, aby uzyskać pełne członkostwo w UGW⁸. Przy ocenie stanu konwergencji prawnej analizie poddawana jest zgodność ustawodawstwa krajowego państwa członkowskiego objętego derogacją z art. 108 i 109 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską oraz statutem Europejskiego Systemu Banków Centralnych i Europejskiego Banku Centralnego. Kryteria konwergencji gospodarczej dotyczą czterech podstawowych kwestii: stabilności cen, sytuacji finansów publicznych, stabilności kursów walutowych oraz poziomu długoterminowych stóp procentowych. Komisja Europejska i EBC dokonują oceny stopnia trwałej konwergencji gospodarczej i prawnej, a następnie równolegle składają Radzie UE przygotowane przez siebie raporty o konwergencji. Podstawą prawną tych działań jest art. 122 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, nakładający na Komisję Europejską i EBC obowiązek składania Radzie UE, co najmniej raz na dwa lata lub na wniosek państwa członkowskiego objętego derogacją, sprawozdania „w sprawie postępów dokonanych przez państwa członkowskie w wypełnianiu ich zobowiązań w zakresie urzeczywistnienia unii gospodarczej i walutowej”.

Słowenia przedłożyła 2 marca 2006 r. wniosek o przygotowanie przez Komisję Europejską i EBC raportów o konwergencji. W maju 2006 r. zostały opublikowane dwa raporty o konwergencji, przygotowane równoległe przez te dwie instytucje. Raporty te stwierdzały, że Słowenia spełniła wszystkie konieczne warunki do przyjęcia euro i 11 lipca 2006 r. Rada UE podjęła decyzję, że Słowenia może przystąpić do strefy euro 1 stycznia 2007 r. oraz przyjęła nieodwołalny kurs wymiany wynoszący 1 euro = 239,640 tolara. Cypr i Malta złożyły wnioski o przygotowanie raportów o konwergencji odpowiednio 13 lutego 2007 r. i 27 lutego 2007 r. Komisja Europejska i EBC przedstawiły raporty w maju 2007 r. Stwierdziły w nich, że Cypr spełnia kryteria konwergencji prawnej i gospodarczej. W przypadku Malty Komisja Europejska zarekomendowała Radzie UE uchylenie procedury nadmiernego deficytu, od 5 lipca 2004 r. nałożonej na ten kraj⁹. Rada uchyliła tę procedurę 5 czerwca 2007 r., potwierdzając tym samym formalne spełnienie przez Maltę kryterium stabilności finansów publicznych. 10 lipca 2007 r. Rada UE podjęła ostateczną decyzję pozwalającą na wprowadzenie euro na Cyprze i Malcie z dniem 1 stycznia 2008 r. Na podstawie propozycji Komisji Europejskiej Rada UE ustaliła nieodwołalne kursy wymiany na poziomie kursów centralnych funta cypryjskiego i liry maltańskiej w stosunku do euro, które obowiązywały w ERM II.

Z powodu krótkiego czasu, jaki upłynął pomiędzy podjęciem decyzji o uchyleniu derogacji a faktycznym wprowadzeniem euro jako prawnego środka płatniczego w Słowenii, krajowy bank centralny pożyczył banknoty euro z zapasów Eurosystemu. Takie rozwiązanie zapewniło odpowiednią ilość banknotów euro w obiegu. Fizycznego dostarczenia banknotów euro w imieniu Eurosystemu dokonał austriacki bank centralny. Produkcja monet euro z narodową stroną Słowenii została powierzona mennicy Finlandii. Zaopatrywanie banków w monety euro rozpoczęło we wrześniu 2006 r., natomiast w banknoty euro w połowie grudnia 2006 r. Z kolei banki zaczęły dostarczać do punktów detalicznych monety i banknoty euro, odpowiednio na początku i w połowie grudnia 2006 r. Do końca 2006 r. Banka Słowenii dostarczył do banków 100% potrzebnych banknotów i monet euro¹⁰. Produkcja monet euro z narodową stroną Cypru miała miejsce w mennicy Finlandii, a monet z narodową stroną Malty w mennicy paryskiej. Na Cyprze w połowie października 2007 r. rozpoczęło zaopatrywanie banków i w dalszej kolejności przedsiębiorstw w monety euro, a miesiąc później w banknoty. Na początku grudnia 2007 r. zaczęto dostarczać gospodarstwom domowym i przedsiębiorstwom zestawy początkowe monet. Na Malcie 15 września 2007 r., rozpoczęło się zaopatrywanie w gotówkę euro banków komercyjnych, a 1 grudnia 2007 r. przedsiębiorców¹¹.

W dniu 1 stycznia 2007 r. euro stało się prawnym środkiem płatniczym na terenie Słowenii, a rok później na Cyprze i Malcie. W chwili akcesji do strefy euro banki centralne z tych trzech państw zostały włączone do Eurosystemu, przekazując tym samym kompetencje i odpowiedzialność za prowadzenie polityki pieniężnej EBC. Prezesi banków centralnych Słowenii a później Malty i Cypru zostali członkami Rady Zarządzającej EBC. Okres podwójnego obiegu, czyli czas, kiedy możliwe było dokonywanie płatności gotówkowych zarówno w walutach narodowych, jak i w euro trwał w Słowenii dwa tygo-

dnie od momentu wprowadzenia euro, natomiast na Cyprze i Malcie miesiąc od chwili przyjęcia wspólnej waluty jako oficjalnego środka płatniczego. Transakcje bezgotówkowe czekami, kartami płatniczymi i kredytowymi były rozliczane w euro od początku 2007 r. w Słowenii, a na Cyprze i Malcie od 1 stycznia 2008 r. Obowiązek informacyjnego przedstawiania cen dóbr i usług w walutach narodowych i w euro istniał, zanim została wprowadzona wspólna waluta. Miało to zapobiec ewentualnemu wzrostowi cen oraz przygotować społeczeństwa do wymiany waluty narodowej na euro. W Słowenii miało to miejsce od 1 marca 2006 r., a na Cyprze na cztery miesiące przed wprowadzeniem euro. Przedstawianie cen w walutach narodowych i euro było obowiązkowe na Malcie do 30 czerwca 2008 r., a na Cyprze do końca września 2008 r.

Ocenia się, że wprowadzenie euro miało niewielki wpływ na wzrost cen w analizowanych krajach. Eurostat podał, że w Słowenii jednorazowy wpływ wprowadzenia euro na inflację wynosił 0,3 pkt. proc. Odnotowano najsilniejszy wzrost cen usług gastronomicznych (w restauracjach, barach, kawiarniach), a także usług transportowych czy napraw¹². Podobnie, wg szacunków Eurostatu wprowadzenie euro na Cyprze i Malcie miało wpływ na poziom inflacji w tych krajach w zakresie 0,2–0,3 pkt. proc. Na Cyprze zaobserwowano wzrost cen głównie w restauracjach i kawiarniach, a także zwiększenie cen usług rekreacyjnych i fryzjerskich, natomiast na Malcie usług telekomunikacyjnych, samochodów, napojów alkoholowych i napraw¹³.

Banki komercyjne w Słowenii wymieniały tolary na banknoty i monety euro do 1 marca 2007 r. Natomiast bank centralny będzie wymieniał banknoty tolara na euro bezterminowo, a monety do końca 2016 r. Na Cyprze banki komercyjne zakończyły wymianę funtów cypryjskich na euro 30 czerwca 2008 r., przyjmując limit na jedną transakcję wymiany 1000 funtów w banknotach i 50 funtów w monetach. Cypryjski bank centralny zobowiązał się do wymiany banknotów waluty narodowej do końca 2017 r. a monet do końca 2009 r. Banknoty maltańskiej liry będą wymieniane na euro przez bank centralny do końca stycznia 2018 r., a monety do końca stycznia 2010 r., natomiast możliwość wymiany liry maltańskiej na euro w bankach komercyjnych istniała do końca marca 2008 r.

Stan konwergencji prawnej i gospodarczej w Słowenii, na Cyprze i Malcie w świetle kryteriów określonych w Traktacie ustanawiającym Wspólnotę Europejską

Konwergencja prawna odnosi się do następujących obszarów dostosowań: niezależności krajowych banków centralnych, zakazu finansowania ze środków banku centralnego władz publicznych wszystkich szczebli, jak również instytucji i przedsiębiorstw publicznych, zakazu podejmowania przez banki centralne działań umożliwiających uprzywilejowany dostęp sektora publicznego do instytucji finansowych, jednolitej piśmowni euro, a w końcu pełnej integracji prawnej krajowego banku centralnego z Eurosy-

stemem. Podstawą prawną działania słoweńskiego banku centralnego jest Konstytucja Słowenii oraz ustawa o Banku Słowenii¹⁴. Ta ostatnia została zmieniona przez ustawę, która weszła w życie z dniem 14 kwietnia 2006 r.¹⁵ Ustawa zmieniająca uwzględniała opinie zawarte w Raporcie o konwergencji opublikowanym przez EBC w 2004 r., dzięki czemu osiągnięto wymagany stopień konwergencji prawnej. W celu zapewnienia personalnej i instytucjonalnej niezależności banku centralnego Słowenii dostosowano przepisy mówiące o warunkach zwalniania członków zarządu Banka Slovenije, a także odebrano rządowi prawo zarządzania rezerwami walutowymi krajowego banku centralnego. Za nadrzędny ceł banku centralnego uznano zapewnienie stabilności cen, natomiast wspieranie ogólnej polityki gospodarczej przez bank centralny wyraźnie podporządkowano celowi pierwszemu. Ustawa zmieniająca wprowadziła również przepis mówiący, że z dniem przyjęcia euro kompetencje krajowego banku centralnego w dziedzinie kształtowania i realizacji polityki pieniężnej oraz podejmowania decyzji w tych kwestiach zostaną przeniesione na ESBC. Ustawa dotycząca banku centralnego Malty została zmieniona ustawą przyjętą przez parlament 28 lutego 2007 r. Na Cyprze ustawa zmieniająca przepisy odnoszące się do krajowego banku centralnego została przyjęta przez parlament 15 marca 2007 r. Ustawy zmieniające dostosowały przepisy obowiązujące na Malcie i Cyprze w zakresie kompetencji EBC, ESBC i Rady UE. Obszar dostosowań na Cyprze i Malcie obejmował kwestie związane z operacjami i instrumentami ESBC oraz jego działaniem w sferze monetarnej, utrzymywaniem rezerw walutowych i zarządzaniem nimi, a także prawem do emisji banknotów i monet¹⁶.

Kryterium osiągnięcia stabilności cen jest określane przez stopę inflacji zbliżoną do stopy inflacji w co najwyżej trzech państwach członkowskich o najlepszych wynikach w tej dziedzinie. Zgodnie z Protokołem nr 21 dołączonym do Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską i jego art. 121, oceniane w raporcie o konwergencji państwo spełnia kryterium stabilności cen, jeśli średnia stopa inflacji w tym państwie w ciągu jednego roku przed badaniem nie przekroczy o więcej niż 1,5 pkt proc. średniej inflacji z trzech państw członkowskich o najniższym jej poziomie. Narodowe wskaźniki cen CPI różnią się w poszczególnych państwach członkowskich UE pod względem założeń i stosowanej metodologii. Aby umożliwić porównywanie krajowych stóp inflacji, stosuje się we wszystkich państwach członkowskich zharmonizowany wskaźnik cen konsumpcyjnych (Harmonised Index of Consumer Prices – HICP)¹⁷. W przypadku Słowenii w okresie referencyjnym kwiecień 2005 – marzec 2006¹⁸ dwunastomiesięczny wskaźnik inflacji HICP miał wartość 2,3%, tj. poniżej wartości referencyjnej, która w badanym okresie wynosiła 2,6%. W przypadku Cypru i Malty okres referencyjny dla kryterium inflacji obejmował przedział czasowy od kwietnia 2006 do marca 2007¹⁹. Podczas tego okresu referencyjnego stopa inflacji HICP na Cyprze wynosiła 2,0%, a na Malcie 2,2%, czyli poniżej wartości referencyjnej 3,0%.

Odzwierciedleniem stabilnej sytuacji finansów publicznych jest brak nadmiernego planowanego i rzeczywistego deficytu budżetowego i długu publicznego. Oznacza to, że nie stwierdzono w badanym państwie członkowskim planowanego bądź rzeczywistego

deficytu budżetowego przekraczającego wartość referencyjną, określoną na 3% PKB, a dług publiczny nie przekracza wartości referencyjnej, określonej jako 60% PKB. Jeśli powyższe kryteria nie są spełnione, dane państwo może kwalifikować się do członkostwa w strefie euro pod warunkiem, że wartości przewyższające wielkości referencyjne zmniejszają się w dostatecznym stopniu i wystarczająco szybko osiągną poziom zbliżony do wartości odniesienia. Przy ocenie sytuacji budżetowej Słowenii przyjęto 2005 r. za okres referencyjny. W tym czasie deficyt budżetowy w Słowenii wyniósł 1,8% PKB, czyli znacznie mniej niż wartość referencyjna. Po raz pierwszy deficyt budżetowy poniżej wartości 3% odnotowano w Słowenii w 2002 r. i od tego czasu systematycznie spadał. Dług publiczny w tym kraju kształtował się na poziomie poniżej 30% PKB od 2000 r. W okresie referencyjnym osiągnął wielkość 29,1%, zatem również poniżej wartości referencyjnej. Na Cyprze deficyt budżetowy w roku referencyjnym 2006 wyniósł 1,5% PKB, tj. poniżej wartości referencyjnej 3%. Wielkość długu publicznego na Cyprze w 2006 r. była powyżej wartości referencyjnej 60% PKB i wyniosła 65,3% PKB. Według prognoz Komisji Europejskiej stosunek długu publicznego do PKB miał się zmniejszać w następnych latach i zbliżyć do wartości referencyjnej. W związku z tym Cypr spełnił kryterium stabilności finansów publicznych. W momencie sporządzania raportów o konwergencji Cypr nie podlegał decyzji Rady UE o występowaniu nadmiernego deficytu. Decyzja o istnieniu takiego deficytu na Cyprze została przyjęta przez Radę UE 5 lipca 2004 r., w związku z wystąpieniem w 2003 r. deficytu budżetowego na poziomie 6,3% PKB i długu publicznego o wartości 72,2% PKB. W wyniku poprawy sytuacji finansów publicznych na Cyprze Rada UE uchyliła decyzję o istnieniu nadmiernego deficytu 11 lipca 2006 r. W momencie oceny Malty pod kątem gospodarczych kryteriów zbieżności kraj ten był objęty decyzją Rady stwierdzającą istnienie nadmiernego deficytu. W 2003 r. deficyt budżetowy na Malcie wynosił 10% PKB i od tego czasu jego wysokość znacząco się zmniejszyła, osiągając w roku referencyjnym 2006 wartość 2,6% PKB. Stosunek długu publicznego do PKB miał najwyższą wartość, około 74%, w 2004 r. i obniżył się do 66,5% w 2006 r. Bazując na prognozach z wiosny 2007 r., Komisja Europejska uznała, że nadmierny deficyt budżetowy na Malcie został trwale zredukowany do wartości poniżej 3% PKB, a relacja długu publicznego do PKB zbliża się w satysfakcjonującym tempie do wartości referencyjnej 60% PKB. Na tej podstawie Komisja Europejska rekomendowała Radzie UE uchylenie decyzji o występowaniu nadmiernego deficytu na Malcie i w swoim raporcie o konwergencji z maja 2007 r. uznała, że Malta spełni kryterium stabilnej sytuacji finansów publicznych, jeśli Rada UE uchyli tę decyzję.

Odzwierciedleniem trwałego charakteru osiągniętej konwergencji jest poziom długoterminowych stóp procentowych. Wartość referencyjna dla tego kryterium jest określona jako nieważona średnia arytmetyczna długoterminowych stóp procentowych występujących w trzech państwach członkowskich o najniższej inflacji, powiększona o 2 pkt proc. Długoterminowe stopy procentowe w Słowenii były badane przez Komisję Europejską i EBC w okresie referencyjnym od kwietnia 2005 r. do marca 2006 r. W powyższym okresie długoterminowe stopy procentowe w Słowenii wynosiły 3,8% i były poniżej poziomu referencyjnego 5,9%. Spadek wartości długoterminowych stóp procentowych miał miejsce

od 2002 r. Tym samym zmniejszała się różnica pomiędzy długoterminowymi stopami procentowymi w sferze euro i w Słowenii. Proces ten był odzwierciedleniem rosnącej wiarygodności Słowenii w zakresie polityki ogólnogospodarczej, a w szczególności polityki fiskalnej, pieniężnej i kursowej. Ponadto oczekiwania rynku odnośnie do wczesnego włączenia tolara do ERM II, a później wprowadzenia w jego miejsce euro przyczyniły się do konwergencji długoterminowych stóp procentowych. W przypadku Cypru i Malty okres referencyjny dla kryterium długoterminowych stóp procentowych obejmował przedział kwiecień 2006 – marzec 2007. W tym czasie długoterminowe stopy procentowe na Cyprze i Malcie osiągnęły wartość odpowiednio 4,2% i 4,3%, a więc poniżej wartości referencyjnej dla tego kryterium, która w badanym okresie wynosiła 6,4%.

Tabela 1. Wskaźniki konwergencji gospodarczej dla Słowenii (z wyłączeniem kryterium kursu walutowego) (%)

	Inflacja HICP kwiecień 2005 –marzec 2006 (średnioroczna zmiana)	Długoterminowe stopy procentowe kwiecień 2005 –marzec 2006 (wartość średnioroczna)	Nadwyżka/ deficyt instytucji rządowych i samorządowych 2005 (jako % PKB)	Dług publiczny instytucji rządowych i samorządowych 2005 (jako % PKB)
Słowenia	2,3	3,8	-1,8	29,1
Wartość referencyjna	2,6	5,9	-3,0	60,0

Źródło: Raport o konwergencji, Europejski Bank Centralny, Frankfurt am Main, maj 2006.

Tabela 2. Wskaźniki konwergencji gospodarczej dla Cypru i Malty (z wyłączeniem kryterium kursu walutowego) (%)

	Inflacja HICP kwiecień 2006 –marzec 2007 (średnioroczna zmiana)	Długoterminowe stopy procentowe kwiecień 2006 –marzec 2007 (wartość średnioroczna)	Nadwyżka/ deficyt instytucji rządowych i samorządowych 2006 (jako % PKB)	Dług publiczny instytucji rządowych i samorządowych 2006 (jako % PKB)
Cypr	2,0	4,2	-1,5	65,3
Malta	2,2	4,3	-2,6	66,5
Wartość referencyjna	3,0	6,4	-3,0	60,0

Źródło: Raport o konwergencji, Europejski Bank Centralny, Frankfurt am Main, maj 2007.

Kryterium odnoszące się do stabilności kursu walutowego badanego kraju jest spełnione, gdy państwo to utrzymuje zwykły margines wahań kursów, określony mechani-

zmem wymiany walut Europejskiego Systemu Walutowego, bez dokonywania dewaluacji kursu centralnego swojej waluty wobec waluty innego państwa członkowskiego przez co najmniej dwa lata. Dwuletni okres referencyjny dla kryterium stabilności kursu tolara w relacji do euro trwał od 29 kwietnia 2004 r. do 28 kwietnia 2006 r. Kurs centralny został ustalony na poziomie 239,64 tolarów za euro przy standardowym paśmie wahań $\pm 15\%$. Przez pierwsze dwa miesiące okresu referencyjnego władze słoweńskie kontynuowały wcześniejszą politykę kursową, której efektem była stopniowa deprecjacja tolara w malejącym tempie. Po włączeniu tolara do ERM II władze słoweńskie odeszły od tej polityki. W początkowym okresie uczestnictwa w ERM II słoweński bank centralny interweniował na rynkach walutowych w celu poinformowania uczestników tych rynków o zamiarze utrzymania nominalnego kursu tolara w dozwolonym paśmie wahań²⁰. W okresie referencyjnym nie miała miejsca dewaluacja centralnego kursu tolara wobec euro, a kurs rynkowy znajdował się w wąskim paśmie odchyień od kursu centralnego w stosunku do euro. Zarówno Cypr, jak i Malta spełniły kryterium konwergencji, odnoszące się do stabilności kursu walutowego. W dwuletnim okresie referencyjnym maj 2005 – kwiecień 2007 kurs walutowy cypryjskiego funta w stosunku do euro pozostawał blisko wartości kursu centralnego, który został ustalony na poziomie 0,585274 cypryjskich funtów za euro przy standardowym paśmie wahań $\pm 15\%$. Kurs wymiany maltańskiej waluty w stosunku do euro utrzymywał się na poziomie kursu centralnego, który wynosił 0,4293 liry maltańskiej za euro.

Wyzwania związane z konwergencją realną Słowenii, Cypru i Malty ze strefą euro

Po spełnieniu przez Słowenię, Cypr i Maltę kryteriów konwergencji nominalnej i przystąpieniu do obszaru wspólnej waluty, przed krajami tymi nadal stoją wyzwania związane z realną konwergencją ze strefą euro. Proces konwergencji realnej jest niezbędny do prawidłowego funkcjonowania tych państw w obszarze wspólnej waluty. Chociaż możliwe jest uczestnictwo w unii walutowej, gdy występują pewne różnice między państwami członkowskimi w dochodach i strukturze gospodarek, to mogą one mieć duży wpływ na wyniki osiągnięte przez dany kraj należący do obszaru jednawalutowego. Stopień realnej konwergencji wpływa na różnice w dynamice wzrostu gospodarczego, które są uważane za jeden z głównych potencjalnych kosztów utworzenia unii walutowej. Jeśli takie różnice są znaczące i trwałe, to utrata niezależnej polityki pieniężnej jako instrumentu stabilizacji może doprowadzić do poważnych trudności gospodarczych i społecznych. Dlatego tak ważne jest osiągnięcie jak najwyższego stopnia realnej zbieżności między krajami tworzącymi obszar jednawalutowy. Konwergencja w sferze realnej oznacza między innymi wyrównywanie poziomu PKB między poszczególnymi państwami należącymi do strefy euro. Spośród trzech państw, które dołączyły do obszaru wspólnej waluty w 2007 r. i 2008 r., najniższy poziom PKB *per capita* w 2007 r. zanoto-

wano na Malcie – 13 200 euro, a największy na Cyprze – 20 000 euro. W 2007 r. PKB *per capita* w Słowenii wynosiło 17 100 euro, podczas gdy średnia dla obszaru euro miała wartość 27 900 euro. W tym samym okresie PKB *per capita* Malty i Cypru liczone w parytecie siły nabywczej wynosiły odpowiednio 66,67% i 79,57% średniej wartości dla całej strefy euro. Analogiczna wartość dla Słowenii wynosiła 82,80% i jest to najlepszy wynik wśród wszystkich państw członkowskich, które przystąpiły do UE w 2004 r. i 2007 r.

Tabela 3. Wartość PKB w UE, strefie euro, Słowenii oraz na Cyprze i Malcie w latach 2006–2007

	PKB (mld euro)		PKB <i>per capita</i> (tys. euro)		PKB <i>per capita</i> PPP (tys. euro)	
	2006	2007	2006	2007	2006	2007
Słowenia	30,5	34,5	15,2	17,1	21,2	23,1
Cypr	14,6	15,7	18,9	20,0	22,2	22,2
Malta	5,1	5,4	12,5	13,2	18,6	18,6
Strefa euro ^a	8459,2	8927,5	26,7	27,9	26,7	27,9
UE ^b	11621,7	12338,1	23,5	24,9	24,2	25,4

^a Dane dla strefy euro za 2006 r. i 2007 r. uwzględniają Słowenię, Maltę i Cypr.

^b Dane dla UE uwzględniają Bułgarię i Rumunię.

Źródło: Statistics Pocket Book, Europejski Bank Centralny, Frankfurt am Main, maj 2008. Statistics Pocket Book, Europejski Bank Centralny, Frankfurt am Main, grudzień 2008.

Słowenia i Cypr odnotowują od ponad dziesięciu lat wyższy procentowy wzrost PKB niż średnia liczona zarówno dla obszaru euro, jak i całej UE. Stan ten odzwierciedla postęp w osiągnięciu stabilności makroekonomicznej oraz przeprowadzaniu reform strukturalnych i instytucjonalnych. W porównaniu ze Słowenią i Cyprem roczne procentowe zmiany PKB Malty są mniejsze, co oznacza, że kraj ten robi mniejszy postęp w wyrównywaniu poziomu krajowego PKB ze średnią w strefie euro.

Tabela 4. Procentowe zmiany PKB w UE, strefie euro, Słowenii oraz na Cyprze i Malcie

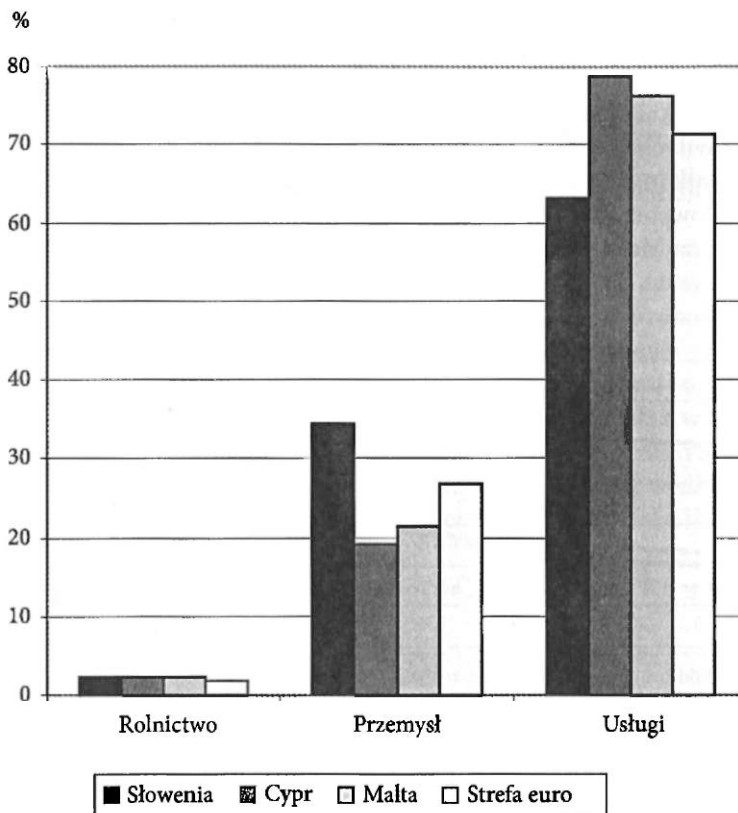
	Średnia 1996–2000	Średnia 2001–2005	2006	2007	2008 II kw.
Słowenia	4,7	3,6	5,7	6,1	5,1
Cypr	3,8	3,2	4,1	4,4	3,9
Malta	-	1,0	3,1	3,7	3,2
Strefa euro ^a	2,7	1,5	2,9	2,6	1,4
UE ^b	2,9	1,8	3,1	2,9	1,7

^a Dane dla strefy euro uwzględniają Słowenię, Maltę i Cypr.

^b Dane dla UE uwzględniają Bułgarię i Rumunię.

Źródło: Statistics Pocket Book, Europejski Bank Centralny, Frankfurt am Main, grudzień 2008.

Osiągnięcie konwergencji w sferze realnej oznacza również zbliżanie struktury gospodarek pod kątem udziału poszczególnych sektorów w wartości dodanej. Wielkości te dla Słowenii, Cypru i Malty oraz strefy euro są do siebie zbliżone, chociaż nadal występują między nimi pewne różnice. Udział rolnictwa w tworzeniu wartości dodanej jest nieznacznie większy w trzech analizowanych państwach niż na obszarze euro. Ponadto w Słowenii przemysł w większym stopniu przyczynia się do tworzenia wartości dodanej niż na obszarze wspólnej waluty, natomiast udział sektora usług w tym kraju jest mniejszy niż średnia dla całej strefy euro. Na Cyprze i Malcie udział sektora usług w wartości dodanej brutto jest wyższy niż średnia dla strefy euro ze względu na dobrze rozwinięty sektor turystyczny, a w przypadku Cypru również z powodu dużego udziału usług finansowych i biznesowych. Przemysł na Cyprze, z wyjątkiem branży farmaceutycznej,

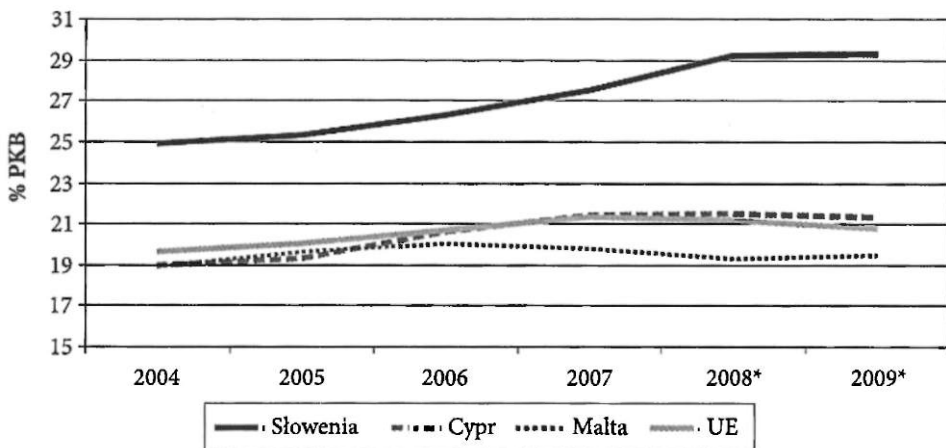

Rysunek 1. Udział poszczególnych sektorów w wartości dodanej brutto w strefie euro, Słowenii oraz na Cyprze i Malcie w 2007 r.

Źródło: Statistics Pocket Book, Europejski Bank Centralny, Frankfurt am Main, grudzień 2008.

jest zdominowany działalnością w sektorach spożywczym, odzieżowym i tytoniowym, które wykorzystują mało zaawansowane technologie²¹. Dlatego też niezbędny jest rozwój bardziej innowacyjnych sektorów, aby zwiększyć konkurencyjność cypryjskiej gospodarki. Znaczny rozwój sektora usług na Cyprze przejawia się również w widocznej dominacji tego sektora w całkowitym zatrudnieniu. Wśród wszystkich państw członkowskich na Cyprze jest największy udział osób zatrudnionych w sektorze usług hotelowych, gastronomicznych, handlu, transporcie, komunikacji oraz naprawie w całkowitej liczbie zatrudnionych. Udział ten wynosi 35,6%, przy średniej dla UE równej 25,2%. Jednocześnie na Cyprze udział pracujących w przemyśle (bez budownictwa) wynosi 10,4% i jest najmniejszy w UE (średnia dla UE 17,5%)²².

Na wartości PKB analizowanych państw, a więc także na stopień konwergencji realnej tych krajów ze strefą wspólnej waluty wpływ ma między innymi wielkość inwestycji oraz sytuacja na rynku czynników wytwórczych. Te pierwsze nie tylko zwiększają ilość kapitału w gospodarce, ale także pozytywnie wpływają na produktywność czynników wytwórczych poprzez przyrost wiedzy i innowacyjności. W latach 2004–2007 Słowenia, podobnie jak większość krajów Europy Środkowej i Wschodniej, odnotowała wyższą wartość całkowitych inwestycji w stosunku do PKB niż średnia w tym okresie dla UE. Wysoki wskaźnik inwestycji ma korzystny wpływ na zmniejszanie różnic w poziomach PKB między Słowenią a obszarem wspólnej waluty. Natomiast poziom inwestycji w stosunku do PKB na Malcie jest niższy niż średnia dla UE.

* Prognozy.

Rysunek 2. Całkowite inwestycje jako procent PKB w UE, Słowenii oraz na Cyprze i Malcie

Źródło: Eurostat, styczeń 2009.

Wartości wskaźników dotyczących sytuacji na rynku pracy w całej strefie euro, Słowenii oraz na Cyprze i Malcie są zbliżone, a niekiedy wyniki osiągnięte przez trzy badane kraje są lepsze niż średnie wielkości dla obszaru euro. Stopa zatrudnienia, liczona jako udział osób pracujących w wieku 15–64 lat w stosunku do całkowitej liczby ludności w tym wieku, jest wyższa w Słowenii i na Cyprze niż w strefie euro. W 2007 r. w Słowenii, na Cyprze i Malcie odnotowano niższą stopę bezrobocia niż średnia dla obszaru wspólnej waluty. Z drugiej strony produktywność pracy na osobę zatrudnioną jest niższa w analizowanych państwach niż średnia dla strefy euro, a także całej UE²³.

Tabela 5. Sytuacja na rynku pracy w strefie euro, Słowenii, na Cyprze i Malcie w 2007 r.

	Stopa zatrudnienia	Stopa bezrobocia	Wskaźnik produktywność pracy na osobę zatrudnioną (PKB na osobę zatrudnioną, UE-27 = 100)
Słowenia	67,8%	4,9%	84,7
Cypr	71,0%	4,0%	83,7
Malta	54,6%	6,4%	90,5
Strefa euro	65,7%	7,4%	109,8

Źródło: Eurostat, styczeń 2009; Statistics Pocket Book, Europejski Bank Centralny, Frankfurt am Main, grudzień 2008.

Efektywniejszemu wykorzystaniu czynników wytwórczych sprzyjają inwestycje w badania i rozwój oraz edukację. Dzięki dobrze wykształconej sile roboczej oraz sprzyjającym warunkom do rozwoju nowoczesnych technologii wzrasta produktywność czynników wytwórczych, a także zwiększa się udział usług i zaawansowanego przemysłu w zatrudnieniu i tworzeniu wartości dodanej. W badanych państwach wartość całkowitych wydatków na edukację jako procent PKB utrzymuje się na wyższym poziomie niż w całej UE. Z drugiej strony w trzech analizowanych państwach wielkość krajowych wydatków na badania i rozwój liczona jako procent PKB jest nadal niższa od średniej

Tabela 6. Wydatki na edukację oraz badania i rozwój jako procent PKB w UE, Słowenii oraz na Cyprze i Malcie

	Całkowite wydatki publiczne na edukację 2005 r.	Krajowe wydatki brutto na badania i rozwój	
		2004 r.	2007 r. ^a
Słowenia	5,83	1,4	1,53
Cypr	6,92	0,37	0,45
Malta	6,82	0,53	0,6
UE	5,04	1,82	1,83

^a Dane wstępne.

Źródło: Eurostat, styczeń 2009.

dla UE. Spośród 12 państw, które przystąpiły do UE w 2004 i 2007 r. wskaźnik ten jest najniższy na Cyprze. W tej samej grupie nowych państw członkowskich UE Słowenia zajmuje drugą pozycję, po Czechach, pod względem wielkości nakładów na badania i rozwój mierzonej jako procent PKB.

Podsumowanie

Słowenia, Cypr i Malta planowały uzyskanie pełnego członkostwa w UGW w możliwie najwcześniejszym terminie. Swoje poparcie dla tego projektu wyrażały zarówno władze monetarne tych państw, jak i ich rządy. Aby przystąpić do obszaru euro, Słowenia, Cypr i Malta musiały spełnić warunki konwergencji gospodarczej i prawnej. Kraje te osiągnęły wymagany poziom stabilności cen i długoterminowych stóp procentowych. Deficyt budżetowy i dług publiczny w Słowenii były poniżej wartości referencyjnych, odnoszących się do fiskalnych kryteriów zbieżności. Na Cyprze i Malcie stosunek długu publicznego do PKB przekraczał wartość odniesienia, jednak zmniejszał się w wystarczającym stopniu i w zadowalającym tempie zbliżał się do wartości referencyjnej. Oznacza to, że w świetle kryteriów zbieżności z Maastricht sytuacja finansów publicznych w Słowenii, na Cyprze i Malcie była stabilna. W końcu rynkowe kursy tolara, funta cypryjskiego i liry maltańskiej w stosunku do euro w dwuletnich okresach referencyjnych znajdowały się w wąskim paśmie odchyień od kursu centralnego, nie miała też miejsca dewaluacja centralnych kursów tych walut wobec euro. Słowenia, Cypr i Malta spełniły zatem wszystkie wymagane kryteria zbieżności. 1 stycznia 2007 r. Słowenia stała się pierwszym krajem Europy Środkowej i Wschodniej, który dołączył do grona państw UE tworzących unię walutową. Rok później wspólną europejską walutę przyjęły Cypr i Malta.

Analizując stan konwergencji realnej Słowenii, Cypru oraz Malty z obszarem euro można stwierdzić, że kraje te osiągnęły znaczny poziom zbieżności ze strefą wspólnej waluty. Należy być jednak świadomym istnienia różnic w wynikach ekonomicznych tych krajów. Wśród państw, które dołączyły do strefy euro w 2007 r. i 2008 r. najniższy poziom PKB *per capita* jest na Malcie, a Słowenia najbardziej odbiega od obszaru wspólnej waluty pod względem udziału poszczególnych sektorów w wartości dodanej. Najniższy wskaźnik krajowych wydatków brutto na badania i rozwój jako procent PKB odnotowano na Cyprze. We wszystkich analizowanych państwach wskaźnik produktywności pracy na jednego zatrudnionego jest niższy niż w strefie euro. Dalsza integracja Słowenii, Cypru i Malty z obszarem euro w sferze realnej powinna być wspierana przez reformy strukturalne, które zapewnią tym państwom stabilny wzrost gospodarczy i odporność na wstrząsy o charakterze ekonomicznym. Wysoki poziom konwergencji realnej pozwala na pełne czerpanie korzyści z członkostwa w unii monetarnej, do których należy eliminacja ryzyka kursowego, zwiększona przejrzystość cen i kosztów oraz obniżenie kosztów transakcyjnych. Dla analizowanych państw przystąpienie do strefy wspólnej

waluty oznacza członkostwo w obszarze o większej stabilności cen, niższych stopach procentowych i bardziej wiarygodnej polityce monetarnej.

Przypisy

¹ Kryteria kopenhaskie zostały określone w deklaracji Rady Europejskiej, która obradowała w czerwcu 1993 r. w Kopenhadze.

² Programme for ERM II entry and adoption of the euro, Government of the Republic of Slovenia, Bank of Slovenia, November 2003, s. 30.

³ Communiqué issued in the name of the European Union, Bruksela, 27.06.2004.

⁴ Communiqué issued in the name of the European Union, Bruksela, 29.04.2005.

⁵ Master plan for the euro changeover, Government of the Republic of Slovenia, Bank of Slovenia, January 2005.

⁶ Preliminary Master Plan for the euro changeover in Malta, 5.01.2006, s. 3.

⁷ National Changeover Plan from the pound to the euro (revised), Ministry of Finance, Central Bank of Cyprus, August 2007, s. 10.

⁸ Kryteria zbieżności są określone w art. 121 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską.

⁹ Convergence Report 2007 on Malta, European Commission, DG Economic and Financial Affairs, „European Economy” 2007, No. 6, s. 53.

¹⁰ The euro and the public at large, José Manuel González-Páramo, Ljubljana, 15.01.2007.

¹¹ The introduction of the euro in Cyprus and Malta, Brussels, 18.4.2008, COM (2008)/204.

¹² Euro changeover and inflation in Slovenia, European Commission, Eurostat, March 2007.

¹³ Euro changeover and inflation in Cyprus and Malta, European Commission, Eurostat, April 2008.

¹⁴ Zakon o Banki Slovenije (Dziennik Ustaw Republiki Słowenii 2002 nr 58 i 2002 nr 85).

¹⁵ Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o Banki Slovenije, (Dziennik Ustaw Republiki Słowenii 2006 nr 39).

¹⁶ Convergence Report 2007 on Cyprus, European Commission, DG Economic and Financial Affairs, „European Economy” 2007, No. 6, s. 11.

¹⁷ Podstawą prawną stosowania jednolitej metodologii przy kompilowaniu indeksu cen w państwach członkowskich UE jest dyrektywa Rady UE nr 2494/95 z 23 października 1995 r.

¹⁸ W okresie referencyjnym kwiecień 2005 r. – marzec 2006 r. trzema państwami członkowskimi UE o najniższym poziomie inflacji były Szwecja, Finlandia i Polska, gdzie stopy inflacji HICP wynosiły odpowiednio: 0,9%, 1,0%, 1,5%.

¹⁹ W okresie referencyjnym kwiecień 2006 r. – marzec 2007 r. trzema państwami członkowskimi UE o najniższym poziomie inflacji były Finlandia, Polska i Szwecja, gdzie stopy inflacji HICP wynosiły odpowiednio: 1,3%, 1,5%, 1,6%.

²⁰ Raport o konwergencji, Europejski Bank Centralny, Frankfurt am Main, maj 2006, s. 40.

²¹ The euro heads south, „European Economy News” July 2007, No. 7, s. 7.

²² European Economic Statistics, European Commission, Eurostat, 2008 edition, s. 110.

²³ Wskaźnik produktywności pracy na osobę zatrudnioną nie uwzględnia różnic pomiędzy osobami pracującymi na cały etat a osobami pracującymi w niepełnym wymiarze godzin.

The Accession of Slovenia, Cyprus and Malta to the Euro Area – Preparations and Challenges

Summary

When the new Member States acceded to the European Union (EU) they committed themselves to introduce the single currency and join the euro area. So far only four new EU Member States have adopted the euro. On 1 January 2007 Slovenia launched the euro – the first of the newly acceded Member States to do so. One year later, on 1 January 2008 Cyprus and Malta adopted the common European currency. On 1 January 2009 the euro area was enlarged by Slovakia, leading to an increase in the number of euro area countries to sixteen.

The successful paths of Slovenia, Cyprus and Malta towards the adoption of the euro started before their accession to the EU when the countries had to meet Copenhagen criteria and adjust national legislation to *acquis communautaire*. After joining the EU, Slovenia, Cyprus and Malta followed their policies to introduce the euro as soon as possible. In June 2004 the Slovenian tolar entered the ERM II. The Maltese lira and the Cyprus pound were participating in ERM II with effect from 2 May 2005 for the two-year reference period. The exchange rates of these three currencies against the euro were stable during the periods of examination. Apart from the criterion on participation in the exchange-rate mechanism, Slovenia, Cyprus and Malta met the remaining convergence criteria on price stability, the government budgetary position and the convergence of long-term interest rates. Moreover, legislation in the analysed countries was compatible with the requirements of the EC Treaty and the ESCB Statute. Slovenia, Cyprus and Malta paid much attention to the practical preparations for introducing the euro. The governments together with national central banks established operational entities which were responsible for drawing plans for the euro changeover and ensuring that countries were adequately prepared for the adoption of the single currency.

Slovenia, Cyprus and Malta still face some challenges with regard to their smooth participation in the currency union. The countries have to complete the process of real

convergence with the euro area. In 2007 GDP per capita in PPP terms of Slovenia, Cyprus and Malta stood at 82.8%, 79.57% and 66.67% of the euro area average, respectively. Therefore Malta has to make more progress in catching up the others. In the examined countries agriculture contributes more to the value added than in the single currency area, and in Slovenia the share of industry is higher than in the euro area. The countries should also improve their ratios of labour productivity per person employed. Therefore integration of Slovenia, Cyprus and Malta into the euro area should be accompanied by structural reforms thus ensuring sustainable economic expansion and resilience to shocks.